

การสังเคราะห์สุราเมรัยในเบญจศีลข้อห้าตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท
กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย

A Synthesis of Surāmeraya in the Fifth Precept of Pañca-Sīla according to
the Principles of Theravāda Buddhism with Alcoholic Beverages in
Thai Society

อานาจ ยอดทอง

Amnat Yodthong

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Thailand

E-mail: amchinjang@gmail.com

Received July 12, 2024; Revised September 13, 2024; Accepted September 30, 2024

บทคัดย่อ

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยสามารถสังเคราะห์เป็น “สุราเมรัย” ในเบญจศีลข้อ 5 สมัยพุทธกาลได้หรือไม่ บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย และ 3) สังเคราะห์สุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 กับ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงเอกสารด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา กฎหมาย หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ประการแรก เบญจศีลข้อ 5 สุราเมรัยมีขบพมาทฐานา เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มีวัตถุประสงค์ห้าม 2 ประการ คือ 1) เมรัย น้ำเมาที่ได้จากการหมักหรือแช่ และ 2) สุรา น้ำเมาที่ได้จากการกลั่นหรือเมรัยกลั่น

ประการที่สอง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย หมายถึง สุรา เหล้า หรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิด มี 4 ประเภท ได้แก่ 1) สุราแช่ เช่น ไวน์ เบียร์ 2) สุรากลั่น เช่น สุราขาว สุราสามทับ 3) สุราหมัก กลั่น และปรุงรส ได้แก่ จิน/ยีน ลิเคียวหรือสุราหวาน และ 4) สุราผสม ได้แก่ ค็อกเทล

และประการที่สาม การสังเคราะห์แนวคิดทั้ง 2 เข้าด้วยกันมีอยู่ 2 วิธี ดังนี้ 1) สังเคราะห์ตามวัตถุดิบ เช่น ไวน์และสุราแช่ผลไม้ผสมองุ่นหรือไวน์องุ่น จัดเข้าเป็นเมรัยตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิดน้ำหมักด้วยผลไม้ (ผลาสวะ) ส่วนสุราขาวและสุราสามทับ จัดเป็นสุราตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท

วาทชนิดที่เติมด้วยสำเหล้า (กัญฉุณฺณปฏฺชิตฺตา) และ 2) การสังเคราะห์ตามกระบวนการผลิต คือ เมารี่ที่ผ่านกระบวนการหมัก ดอง หรือแช่ จัดเป็นเครื่องดื่มประเภทสุราแช่ และสุราหรือเมารี่ที่ผ่านกระบวนการกลั่นในขั้นตอนสุดท้ายจัดเป็นเครื่องดื่มประเภทสุรากลั่น

คำสำคัญ: สุรา; เมารี่; คีลข้อ 5; พุทธศาสนาเถรวาท; เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Abstract

Can alcoholic beverages in Thai society be synthesized as "surameraya" (intoxicating drinks) under the Fifth Precept in the Buddhist era? This research paper aims to: 1) study the intoxicants (Surāmeraya) in the Fifth Precept of the Five Precepts (Pañcasīla) according to the principles of Theravāda Buddhism; 2) study alcoholic beverages in Thai society; and 3) synthesize Surāmeraya in the Fifth Precept of Pañcasīla according to the principles of Theravāda Buddhism and alcoholic beverages in Thai society. This is a documentary research employing content analysis methods from the Tipitaka scriptures, commentaries, laws, books, and related research.

The research findings indicate that, firstly, the Fifth Precept of Pañcasīla, "Surāmerayamajjapamādaṭṭhānā veramaṇī," refers to the intention to abstain from intoxicating drinks, specifically Meraya (fermented drink) and Surā (distilled liquors), which are the sources of heedlessness. There are two prohibited substances: 1) "Meraya," or steeped liquor, and 2) "Surā," distilled liquor or distilled Meraya.

Secondly, in Thai society, alcoholic beverages encompass all forms of liquor, spirits, and alcoholic drinks, categorized into four types: 1) fermented spirits (e.g., wine, beer), 2) distilled spirits (e.g., white liquor, three overlapping alcohol), 3) fermented, distilled, and flavored spirits (e.g., gin, liqueurs, sweetened liquors), and 4) mixed spirits (e.g., cocktails).

And thirdly, the synthesis of both concepts is approached in two ways: 1) Synthesis based on ingredients, such as wine and fruit-infused distilled grape wine, classified as "Meraya" according to Theravāda Buddhism, characterized by fermentations with fruits (Phalāsava). Meanwhile white liquor and three overlapping alcohol are classified as "Surā," according to the principles of Theravāda Buddhism, characterized by being fortified with distilled alcohol (kiṇṇapakkhitā). 2) Synthesis based on production processes, where fermented liquor undergoes fermentation, aging, or steeping classified as fermented liquor, and distilled liquor undergoes distillation in the final stage classified as (Surāmeraya).

Keywords: Fermented Liquors (Meraya); Distilled Liquors (Surā); Fifth Precept; Theravāda Buddhism; Alcoholic Beverages

บทนำ

เบญจศีล หรือศีล 5 ว่าเป็นหลักคำสอนทางพุทธศาสนาเถรวาทที่ได้รับการยอมรับว่าเป็น “ระบบศีลธรรมที่สำคัญที่สุดของชาวพุทธผู้ครองเรือน” ประกอบด้วยข้อควรระวังอย่างเด็ดขาดในสิ่ง 5 ประการ ได้แก่ 1) เว้นขาดจากปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์) 2) เว้นขาดจากกามินาทาน (การลักทรัพย์) 3) เว้นขาดจากการเมสุมิฉนาคา (การประพฤติดินในกาม) 4) เว้นขาดจากมึสาธา (การพูดเท็จ) 5) เว้นขาดจากสุราเมรายมชชปมาทัญฐาน (การเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535)

ในบรรดาเบญจศีลทั้ง 5 ข้อนี้ พุทธศาสนาเถรวาทถือว่าข้อ 5 สุราเมรายมชชปมาทัญฐาน หรือที่มักนิยมเรียกสั้น ๆ ว่า “ศีลข้อสุราเมรัย” นับเป็นข้อที่สำคัญที่สุด เพราะเมื่อร่างกายและจิตใจได้รับการชำระให้บริสุทธิ์ด้วยศีลแล้วจะเป็นพื้นฐานให้ผู้นับถือศีลสามารถใช้เป็นบาทฐานในการพัฒนาให้จิตเป็นสมาธิและปัญญาในระดับสูงขึ้น (พระกัมพล เรื่องทองดี, 2567) แต่หากมีเมามา หลงผิด ขาดสติ ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี อันเป็นเหตุให้ละเมิดศีลข้ออื่นได้ง่าย อีกทั้งนำไปสู่การกระทำความชั่วอื่น ๆ (อกุศลกรรม) ได้เช่นเดียวกัน (วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี, 2548) จากการศึกษาภาวะวิกฤตในสังคมไทยที่มีสาเหตุมาจากการละเมิดศีล 5 ในแต่ละด้านพบว่า การละเมิดศีลข้อ 5 อยู่ในสภาวะวิกฤตมากที่สุดกว่าข้ออื่น ๆ (พระโสภาส โสภาโส และ พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี, 2564) ที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งมาจากสังคมไทยมีวัฒนธรรมส่งเสริมการดื่มสุราในเทศกาล ประเพณี และวาระต่าง ๆ มาอย่างช้านาน (จักรกฤษณ์ สุขยิ่ง , 2546) จึงทำให้เห็นความซับซ้อนและขัดแย้งทางจริยธรรมที่ชัดเจน

กุศโลบายที่มีผลต่อการรักษาศีลของพุทธศาสนิกชนในวัดสี่ลูก พบว่า ได้มีการปลูกฝังมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ มีรูปแบบยึดถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องทันกับยุคสมัย ในขณะที่เบญจศีลข้อ 5 นับเป็นรากฐานสำคัญของจริยธรรมทางพุทธศาสนาเถรวาท (Kalupahana, 1994) สนับสนุนการเว้นจากดื่มมีนเมาที่ครอบคลุมถึงมีนเมา 2 ประเภท คือ เมรัย มีนเมาที่หมัก หรือแช่ และสุรา มีนเมาที่กลั่น ในขณะเดียวกันสังคมไทยและกฎหมายกลับยอมรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภท อีกทั้งยังอนุญาตให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ ได้อีกด้วย (แม้จะมีการกำหนดช่วงเวลาเฉพาะก็ตาม) กระนั้นกลับก่อให้เกิดคำถามว่า “สุราเมรัย” อันเป็นวัตถุต้องห้ามตามบทบัญญัติเดิม (สมัยพุทธกาล) ในศีลข้อนี้ คืออะไร และ “สุราเมรัย” ในสังคมไทยปัจจุบันคืออะไร

จะเห็นว่าในปัจจุบันมักจะใช้เรียกเครื่องดื่มที่ทำให้มีนเมาว่า “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์” หมายถึงเครื่องดื่มทุกประเภทที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ เช่น เหล้าขาว เหล้าโรง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) ปริมาณแอลกอฮอล์นี้เองที่ก่อให้เกิดความเมาและขาดสติ ประเด็นสำคัญก็คือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยปัจจุบันเหล่านี้ สามารถจัดสังเคราะห์เข้าเป็น “สุรา” หรือ “เมรัย” ในเบญจศีลข้อ 5 ตาม

หลักพุทธศาสนาเถรวาทได้หรือไม่ อย่างไร เพราะสุราเมรัยในบริบทสังคมอินเดียสมัยพุทธกาล ย่อมไม่เหมือนกับสุราอันเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยปัจจุบัน เมื่อเป็นเช่นนี้จะมีวิธีใดในการสังเคราะห์เชื่อมโยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยปัจจุบันให้สามารถเข้ากันได้กับสุราเมรัยในบทบัญญัติของเบญจศีลข้อ 5 นี้ได้ ซึ่งจะทำให้มีกรอบการทำความเข้าใจความสอดคล้องระหว่างแนวคิดทั้งสองได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย
3. เพื่อสังเคราะห์สุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท กับ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรม

พระโฆส โภกาโส และพระอรรถกถาจารย์ ญาณเมธี (2564) ได้ “ศึกษาวิฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิดศีล 5” พบว่า การละเมิดด้านสุรายาเสพติดและสิ่งมีนเมา (ศีลข้อ 5) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นการละเมิดด้านชีวิตและร่างกาย (ศีลข้อ 1) การละเมิดทรัพย์สิน (ศีลข้อ 2) การละเมิดทางวาจา (ศีลข้อ 4) และการละเมิดและล่วงเกินทางเพศ (ศีลข้อ 3) ตามลำดับ ในส่วนของศีลข้อ 5 นั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538) ทรงให้ความหมายว่า เว้นจากตม่น้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท น้ำเมาที่เป็นแต่เพียงของดอง เช่น น้ำตาลเมา ชื่อ “เมรัย” เมรัยที่กลั่นอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้เข้มข้น เช่น เหล้า ชื่อ “สุรา” สุราเมรัยนี้เป็นของทำผู้ดื่มแล้วให้เมาเสียสติ ด้วยเหตุนี้ น้ำเมาคือสุราและเมรัย จึงได้ชื่อว่า เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ส่วน ปิน มุทุกันต์ (2536) ระบุว่า ผีน กัญชา ก็ห้ามรวมอยู่ในข้อเมรัยด้วย

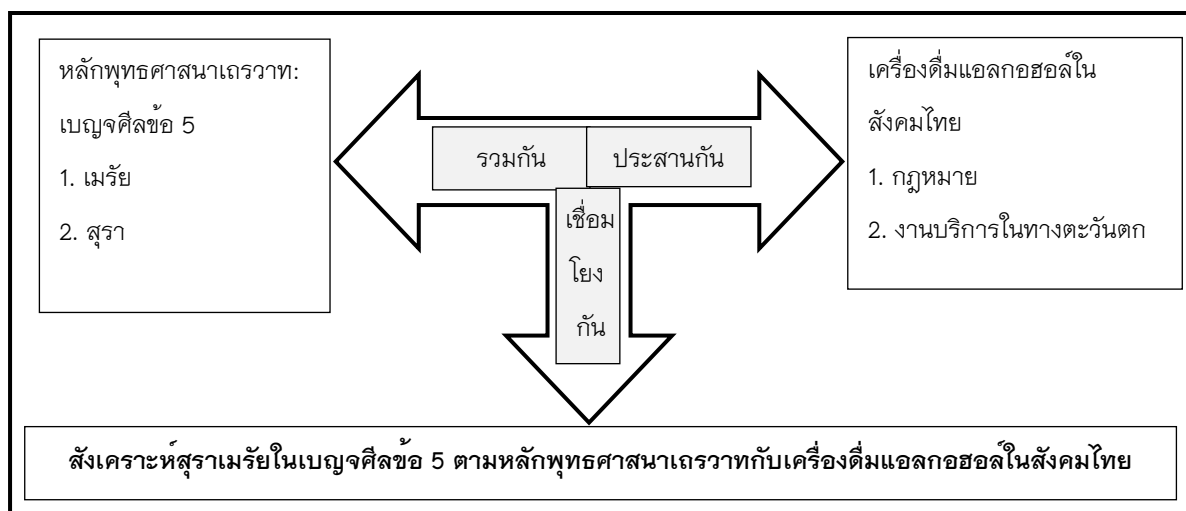
ในสังคมไทย พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 (2560) ระบุว่า “สุรา” ให้หมายความรวมถึงวัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ทุกชนิด ได้แก่ “สุราแช่” คือ สุราที่ไม่ได้กลั่น และ “สุรากลั่น” คือ สุราที่ได้กลั่นแล้ว นอกจากนี้ สิริพันธุ์ จุลกรังคะ (2557) ระบุว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามกระบวนการหรือกรรมวิธีการผลิต ดังนี้ 1) สุราแช่ เครื่องดื่มประเภทสุราที่ใช้กรรมวิธีการผลิตด้วยการหมัก (fermentation) เช่น เบียร์ ไวน์ 2) สุรากลั่น เครื่องดื่มที่ผ่านกรรมวิธีการผลิตด้วยการกลั่น (distillation) เช่น วิสกี้ วอดก้า และ 3) สุราหมัก กลั่น และปรุงรส เช่น จินยีน (Gin) ลิเคียวหรือสุราหวาน

จะเห็นว่า จากผลงานหนังสือและงานวิจัยเหล่านี้ ล้วนให้ความสำคัญกับแนวคิดและเนื้อหาของเบญจศีลข้อ 5 สุราเมรัย และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย เพียงแต่ต่างเป็นการศึกษาเฉพาะในทางวิชาการของตนเอง คือสุราเมรัยในเบญจศีลก็มักจะมีศึกษาในมุมมองทางพุทธศาสนาเท่านั้น

ส่วนเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ก็มักจะมีการศึกษารายละเอียดในด้านอาชีพบริการ หรือไม่ก็สำรวจในเชิงพฤติกรรม ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยชิ้นนี้อย่างสิ้นเชิง จึงยังขาดการศึกษาเชื่อมโยงประสานกันระหว่างหลักการทางพุทธศาสนากับหลักการในสังคมไทย งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องศึกษาสังเคราะห์หลักการทั้งสองเข้าด้วยกันภายใต้จริยธรรมเบญจศีลข้อที่ 5

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดการศึกษา ดังนี้ 1) สุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท 2) เครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยในด้านกฎหมายและงานบริการในทางตะวันตก และ 3) สังเคราะห์เครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยในด้านกฎหมายและงานบริการในทางตะวันตกให้รวมเข้าหากัน ประสาน และเชื่อมโยงกับแนวคิดสุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท ให้สอดคล้องกัน แสดงดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นรวบรวมข้อมูล** รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทและเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์สังคมไทย จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2535), พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2536) และพระราชบัญญัติ รวมทั้งกฎกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ หนังสือ วารสาร และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2. **ชั้นสังเคราะห์** นำข้อมูลมาพิจารณาสังเคราะห์เชื่อมโยง ประสานและรวมกัน ระหว่างแนวคิดสุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย

3. **ชั้นสรุป** สรุป อภิปรายผล และนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รหัสโครงการ MUSSIRB No. 2024/072

ผลการวิจัย

สุราเมรัย ในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท

ผลการวิจัย พบว่า เบญจศีลข้อ 5 สุราเมรัยมีชขปมาทัญฐาน มาจากภาษาบาลีว่า “สุราเมรัยมชขปมาทัญฐานา เวรมณี” ประมวลความหมาย 4 ประการ ดังนี้ 1) เจตนางดเว้นจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) 2) งดเว้นจากการดื่มมีนเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536) 3) เจตนางดเว้นจากการดื่มมีนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (ปิ่น มุทุกันต์, 2536) และ 4) เจตนางดเว้นจากมีนเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จากความหมายข้างต้น แสดงวัตถุต้องห้ามหรือสิ่งที่ถูกกระทำ ที่ถือว่าเป็นการทำ “ผิดศีล” หรือ “ศีลขาด” คือ น้ำเมาหรือของมีนเมา (มัชชะ) 2 ประเภท ได้แก่ 1) สุรา (สุรา) และ 2) เมรัย (เมรัย) ถึงแม้ว่าข้อ 3 จะระบุวัตถุต้องห้ามเพียงอย่างเดียวว่า “น้ำเมา” กระนั้นก็มีคำอธิบายเพิ่มเติมว่า “น้ำเมาในที่นี้ได้แก่สุราและเมรัย” (ปิ่น มุทุกันต์, 2536) การตีความวัตถุต้องห้าม 2 อย่างนี้มีลักษณะสอดคล้องกับคำอธิบายใน **คัมภีร์ปรมัตถทีปนี อรรถกถาขุททกนิกาย อิติวุตตกะ** ที่ระบุว่า “แม้ทั้งสองอย่างนั้น (สุราและเมรัย) ชื่อว่า มัชชะ เพราะอรรถว่าเป็นที่ตั้งแห่งความเมา เจตนาเป็นเหตุดื่มมีนเอนั้น ชื่อว่า ปมาทัญฐานะ เพราะเป็นเหตุแห่งความประมาท” **คัมภีร์ปรมัตถทีปนี อรรถกถาขุททกนิกาย วิมานวัตถุ** ระบุว่า “สุราและเมรัย เรียกว่ามัชชะ เพราะอรรถว่าทำให้มีนเมา คนทั้งหลายย่อมดื่มด้วยมัชชะนั้น เหตุนั้น มัชชะนั้น จึงชื่อว่าปานะ การดื่มมัชชะ ของมีนเมา ชื่อว่า มัชชปานะ” และ **คัมภีร์สัมโมหวิโนทนี อรรถกถาอภิธรรมปิฎก วิภังค์** ระบุว่า “สุราและเมรัยแม้ทั้งสองนั้น ชื่อว่า มัชชะ เพราะอรรถว่าเป็นที่ตั้งแห่งความมัวเมา คนทั้งหลายย่อมดื่มสุราหรือเมรัยนั้นด้วยเจตนาใด เจตนาอันชื่อว่า เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536)

จากคัมภีร์ข้างต้นเป็นการระบุอย่างชัดเจนว่า “สุราและเมรัยชื่อว่ามัชชะ (น้ำเมาหรือของมีนเมา)” หรือ “สุราและเมรัยเรียกว่ามัชชะ” แสดงว่าจากความหมายนี้ขอบเขตและความหมายของมัชชะก็คือสุราและเมรัยเท่านั้น ซึ่งทั้ง 2 อย่างมีความหมายและลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) **เมรัย**

คือ น้ำหมักดอง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ของหมักดองหรือเครื่องหมักดองที่ทำให้เกิดอาการมึนเมา (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536) เรียกสั้นๆ ว่า “เหล้าหมัก” (พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี), 2559) หมายถึง 5 ชนิด ได้แก่ น้ำหมักดองด้วยดอกไม้ (บุปผาสวะ) ผลไม้ (ผลาสวะ) น้ำผึ้ง (มัทวาสวะ) น้ำอ้อยยบ (คุฬาสวะ) และแบบผสมหรือประกอบเครื่องปรุง (สัมภารสังยุตตะ) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536) และ 2) **สุรา** คือ น้ำเมาที่ได้จากการกลั่น (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ, 2553) น้ำเมาที่กลั่นแล้ว (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2565) เรียกสั้น ๆ ว่า “เหล้ากลั่น” (พระมหาโพธิวงศาจารย์ ทองดี สุรเตโช), 2559) หมายถึง 5 ชนิด ได้แก่ สุราทำด้วยแป้ง (ปิฏจสุรา) ขนหม (ปฐสุรา) ข้าวสุก (โชนสุรา) เต็มสำเหล้า (หมักแป้งเชื้อเหล้า) (กิญณฺณกชิตฺตา) และแบบผสมหรือประกอบเครื่องปรุง (สมภารสังยุตฺตา) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536)

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย

ผลการวิจัย พบว่า พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ระบุว่า “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง สุรา ตามกฎหมายว่าด้วยสุรา” ซึ่ง พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มาตรา 152 ระบุว่า “สุรา ให้หมายความรวมถึงวัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือซึ่งดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อได้ผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้ว สามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา แต่ไม่รวมถึงเครื่องดื่มที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี” แอลกอฮอล์นี้ได้จากการนำน้ำผลไม้ น้ำองุ่น เมล็ดธัญพืช หรือของเหลวจากพืช มาหมักใสยีสต์ เพื่อให้น้ำตาลเปลี่ยนกลายเป็นของเหลวและแอลกอฮอล์ (สิริพันธุ์ จุลกรังคะ, 2557) เรียกอีกอย่างว่า “เครื่องดื่มประเภทสุรา” (ชลธิชา บุญนาค, 2562) สามารถประมวลแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) **เครื่องดื่มประเภทสุราแช่** คือ เครื่องดื่มประเภทสุราที่ไม่ได้กลั่น (พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560) แต่ใช้กรรมวิธีการผลิตด้วยการหมัก (fermentation) โดยการนำยีสต์ (yeast) ผสมทำปฏิกิริยาเปลี่ยนน้ำตาลให้กลายเป็นแอลกอฮอล์ (ชลธิชา บุญนาค, 2562) และให้หมายความรวมถึงสุราแช่ที่ได้ผสมกับสุราก่อนแล้ว แต่ยังมีแรงแอลกอฮอล์ไม่เกิน 15 ดีกรีด้วย (พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560) ได้แก่ เบียร์ ไวน์ สุราแช่ผลไม้ที่มีส่วนผสมขององุ่นหรือไวน์องุ่น สุราแช่พื้นเมือง และ สุราแช่อื่น (ประกาศกรมสรรพสามิตฯ, 29 กันยายน 2560)

2) **เครื่องดื่มประเภทสุรากกลั่น** คือ เครื่องดื่มหรือสุราที่ได้กลั่นแล้ว (พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิตฯ, 2560) หรือผ่านกรรมวิธีการผลิตด้วยการกลั่น (distillation) โดยการนำเอาผลผลิตที่ได้จากการหมักมากลั่นเพื่อแยกแอลกอฮอล์ออกจากน้ำ เพิ่มปริมาณแอลกอฮอล์ให้สูงขึ้น (ชลธิชา บุญนาค, 2562) และให้หมายความรวมถึงสุรากกลั่นที่ได้ผสมกับสุราแช่แล้ว แต่มีแรงแอลกอฮอล์เกินกว่า 15 ดีกรีด้วย (พ.ร.บ. ภาษีสรรพสามิตฯ, 2560) ได้แก่ สุราขาว สุราสามทับ สุราผสม สุราปรุงพิเศษ และ สุราพิเศษ (ประกาศกรมสรรพสามิตฯ, 29 กันยายน 2560)

3) เครื่องดื่มประเภทสุราปรุงรส สุราประเภทนี้ เมื่อผ่านกระบวนการหมักและกลั่นแล้ว จะมีการนำไปปรุงรสเพิ่มเติม (Compounded Flavored Spirits) เพื่อให้มีกลิ่นหอม หรือกลิ่นอื่นใดได้ตามความต้องการของผู้ดื่ม สุราประเภทนี้ที่นิยมและรู้จักกันทั่วไป ได้แก่ จินยีน (Gin) ลิเคียวหรือสุราหวาน เป็นต้น (สิริพันธุ์ จุลกรังคะ, 2557)

4) เครื่องดื่มประเภทสุราผสม (Mixed Drink) สุราประเภทใดประเภทหนึ่งที่เป็นส่วนประกอบหลักผสมเข้ากับเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และมีการปรุงแต่งรสและกลิ่นเพิ่มเติมด้วยวัตถุดิบอื่น ๆ เช่น น้ำเชื่อม น้ำมะนาว น้ำผลไม้ ไข่ ครีม ไอศกรีม และน้ำแข็ง แล้วตกแต่งด้วยเครื่องประดับชนิดต่าง ๆ เช่น ค็อกเทล (Cocktail) มีค็อกเทลวิสกี หรือค็อกเทลที่มีวิสกีเป็นส่วนประกอบหลัก (Whisky Base) ค็อกเทลบรันดี หรือค็อกเทลที่มีบรันดีเป็นส่วนผสมหลัก (Brandy Base) ฯลฯ

สังเคราะห์สุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท กับ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะของวัตถุดิบและกระบวนการผลิต “สุราและเมรัย” ตามบทบัญญัติศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท และ “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเครื่องดื่มประเภทสุรา” ในสังคมไทยปัจจุบัน สามารถสังเคราะห์เข้าหากันได้ใน 2 วิธี ดังนี้

1. สังเคราะห์ในเชิงลักษณะของวัตถุดิบที่ผลิต วิธีการนี้เป็นการสังเคราะห์ที่มุ่งพิจารณา ลักษณะของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเป็นสำคัญ สามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้

เครื่องดื่มประเภทสุราแช่ โดยเฉพาะ “ไวน์” และ “สุราแช่ผลไม้ผสมองุ่นหรือไวน์องุ่น” จัดเข้าเป็นเมรัยตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “น้ำหมักด้วยผลไม้” (ผลาสวะ) ส่วนเครื่องดื่มประเภทสุราแช่ชนิดเบียร์ และ สุราแช่พื้นเมือง ได้แก่ กระแช่หรือน้ำตาลเมา อุหรือเหล้าไห และ สาโทหรือน้ำข้าว จัดเป็นเมรัยตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “น้ำหมักผสมหรือปรุงรส” (สัมภารสังยุตตะ) เพราะมีกรรมวิธีการผลิตและส่วนประกอบที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะสุราพื้นเมืองมีส่วนสำคัญอย่างหนึ่งคือ “ลูกแป้ง” หรือ “ลูกแป้งสุรา” (พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และ นิธิยา รัตนานนท์, 2567) หมายถึง กล้าเชื้อจุลินทรีย์ (inoculum) ที่เก็บไว้ในรูปเชื้อแห้ง ซึ่งรา (fungi) ในลูกแป้งจะเปลี่ยนวัตถุดิบประเภทธัญพืชให้เป็นน้ำตาลและยีสต์ จากนั้นจึงเปลี่ยนเป็นแอลกอฮอล์ ลูกแป้งสุรานี้ประกอบด้วยแป้ง เครื่องเทศมีกระเทียม พริกไทย ขิงข่า ชะเอม และดีปลี สมุนไพร ลูกแป้งเก่า และน้ำ (ตะวัน ฉัตรสูงเนิน, 2548) ในขณะเดียวกันเครื่องดื่มประเภทสุราชนิดเบียร์ ก็ใช้วิธีการหมักแป้งเช่นเดียวกัน (ประกาศกรมสรรพสามิตฯ, 29 กันยายน 2560) ซึ่งใช้ “แป้ง” จากมอลต์หรือข้าวสาลีเหมือน “ลูกแป้ง” ในภูมิปัญญาสุราไทย (Hop Beer House Korat, 2567) และเครื่องดื่มประเภทสุราแช่อื่น หมายถึง สุราแช่ที่ได้จากการหมักวัตถุดิบที่มีใช้ผลไม้หรือผลิตภัณฑ์จากผลไม้ และมีใช้เบียร์ (องุ่น) และสุราแช่พื้นเมือง จัดเป็นเมรัยตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “น้ำหมักดอกไม้” (บุปผาสวะ) ถ้าใช้ดอกไม้หมักเป็นสุรา หรือจัดเป็น “น้ำหมักน้ำผึ้ง” (มธุรสวะ) ถ้าใช้น้ำผึ้งหมักเป็นสุรา และ จัดเป็น “น้ำหมักน้ำอ้อยบ” (คุพาสวะ) ถ้าใช้อ้อยหมักเป็นสุรา เป็นต้น

เครื่องดื่มประเภทสุรากลั่น หากเป็นชนิดสุราพื้นเมืองกลั่น โดยเฉพาะ “อุหรือเหล้าไทกลั่น” และ “สาโทหรือน้ำข้าวกลั่น” จัดเป็นสุราตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “สุราทำด้วยข้าวสุก” (โชนสุรา) เพราะ อุและสาโทกลั่น เพราะมีวัตถุดิบหลักในการหมักคือข้าวสุก (ประกาศกรมสรรพสามิตฯ, 29 กันยายน 2560) ส่วนเครื่องดื่มประเภทสุรากลั่น ชนิดสุราขาวหรือเหล้าขาว และสุราสามทับ จัดเป็นสุราตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “สุราที่เติมด้วยส่าเหล้า” (สุราหมักแบ่งเชื้อเหล้า) เนื่องจากในกระบวนการหมักก่อนกลั่นต้องมีการเติมยีสต์ ซึ่งสังคมไทยโบราณเรียกว่า “ส่า” หรือ “ส่าเหล้า” เรียกตามที่ได้ใจทั่วไพบัว “เชื้อเหล้า” (ทฤษฎีบุญญา, 2567) เป็นเชื้อเหล้าที่เติมลงไปเพื่อให้เกิดปฏิกิริยาเคมี ทำให้เอทิลแอลกอฮอล์เกิดขึ้นกลายเป็นน้ำสุรา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

เครื่องดื่มประเภทสุรากลั่น ชนิดสุราผสม และ สุราปรุงพิเศษ จัดเป็นสุราตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “สุราที่ผสมหรือประกอบด้วยเครื่องปรุงหลายชนิด” เรียกง่าย ๆ ว่า “สุราผสมหรือปรุงรส” (สมภารสัณตฺตา) ส่วนเครื่องดื่มประเภทสุรากลั่น ชนิดสุราพิเศษ คือ วิสกี้และวอดก้า จัดเป็นสุราตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “สุราทำด้วยแป้ง” (ปิฏจสุรา) เพราะได้จากการหมักวัตถุดิบหลักจำพวกเมล็ดธัญพืชบดเป็นแป้ง ได้แก่ ข้าวบาร์เลย์ ข้าวสาลี ข้าวโพด หรือข้าวไรน์ ในขณะเดียวกันทั้งวิสกี้ วอดก้า และบรั่นดีนั้น ในขั้นตอนการหมักก็มีการเติมยีสต์ลงไปด้วย จึงจัดเป็นสุราตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “สุราที่เติมด้วยส่าเหล้า” (สุราหมักแบ่งเชื้อเหล้า) และโดยเฉพาะวิสกี้ในขั้นตอนสุดท้ายก่อนบรรจุภัณฑ์จะต้องมีการนำวิสกี้ต่างชนิดกันมาปรุงผสมเข้าด้วยกัน จึงจัดเป็นสุราตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “สุราที่ผสมหรือประกอบด้วยเครื่องปรุงหลายชนิด” (สมภารสัณตฺตา)

เครื่องดื่มประเภทสุราปรุงรส ได้แก่ จินยีน (Gin) เป็นสุรากลั่นสีขาวใส มีแอลกอฮอล์ร้อยละ 40-48 ได้จากการผสมกับสารสกัดหรือน้ำมันของผลจูนิเปอร์และสมุนไพรที่ให้กลิ่นรสต่าง ๆ แล้วนำไปกลั่นอีกครั้งหนึ่งกับตัวเพิ่มรสชาติและกลิ่น และ ลิเคียวหรือสุราหวานเป็นสุรากลั่นที่มีรสชาติดหวาน ได้จากการนำสุรากลั่นชนิดต่าง ๆ เช่น บรั่นดี วิสกี้ วอดก้า ฯลฯ มาเติมสารปรุงแต่งกลิ่นให้มีกลิ่นหอม เช่น ผลไม้ เมล็ดผลไม้ สมุนไพร รากไม้ หรือเครื่องเทศและอาจเพิ่มความหวานโดยการเติมน้ำตาลหรือน้ำเชื่อม (สิริพันธุ์ จุลกรังคะ, 2557) และเครื่องดื่มประเภทสุราผสม คือ ค็อกเทลชนิดต่าง ๆ อันเป็นเครื่องดื่มประเภทสุรากลั่นผสมกับเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ต่าง ๆ จึงจัดเป็นสุราตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิด “สุราที่ผสมหรือประกอบด้วยเครื่องปรุงหลายชนิด” (สมภารสัณตฺตา)

2. สังเคราะห์ในเชิงกระบวนการผลิตแบบกว้างหรือในภาพรวม วิธีการนี้เป็นการสังเคราะห์ที่เน้นกระบวนการผลิตเป็นสำคัญซึ่งมีอยู่ 2 ประการ คือ 1) กระบวนการหมัก ดอง หรือแช่ ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทเรียกว่า “เมรัย” มีน้ำหมักดองด้วยดอกไม้ (บุปผาสวะ) หรือผลไม้ (ผลาสวะ) ฯลฯ ส่วนในสังคมไทยปัจจุบันตามกฎหมายเรียกเมรัยว่า “สุราแช่” หรือ “เครื่องดื่มประเภทสุราแช่” และ 2) กระบวนการกลั่น ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายกลายเป็นสุรา ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทเรียกว่า “สุรา” มีสุราทำด้วยแป้ง (ปิฏจสุรา) หรือข้าวสุก (โชนสุรา) ฯลฯ ส่วนในสังคมไทยเรียกว่า “สุรากลั่น” หรือ “เครื่องดื่มประเภทสุรากลั่น” มีสาโทกลั่น บรั่นดี (ไวน์กลั่น) วิสกี้ผสม ฯลฯ ดังนั้นในการสังเคราะห์ทั้ง

ระหว่างทั้ง 2 แนวคิดต่างยุคสมัยจึงสังเคราะห์เข้าหากันแบบง่าย ๆ ในภาพรวม เช่น ถ้าเป็นสุราที่ผ่านกระบวนการหมัก ดอง หรือแช่ จัดเป็นเมรัยหรือเครื่องดื่มประเภทสุราแช่ และถ้าเป็นสุราที่ผ่านกระบวนการกลั่น ก็จัดเป็นสุรา หรือเครื่องดื่มประเภทสุรากลั่น ดังนั้นเครื่องดื่มประเภทสุราแช่ ได้แก่ เบียร์ ไวน์ สุราแช่ผลไม้ผสมองุ่นหรือไวน์องุ่น สุราแช่อื่น และสุราแช่พื้นเมือง ได้แก่ กระแช่หรือน้ำตาลเมา อุหรือเหล้าไห สาโทหรือน้ำข้าว จัดเป็น “เมรัย” ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท ส่วนเครื่องดื่มประเภทสุรากลั่น ได้แก่ สุราขาวหรือเหล้าขาว สุราสามทับ สุราผสม สุราปรุงพิเศษ และสุราพิเศษ ได้แก่ วิสกี้ วอดก้า บรั่นดี รวมถึงสุราแช่พื้นเมืองกลั่น ได้แก่ อุหรือเหล้าไหกลั่น สาโทหรือน้ำข้าวกลั่น จัดเป็น “สุรา” ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท และเครื่องดื่มประเภทสุราปรุงรส ได้แก่ จิน/ยิน ลิเคียว หรือสุราหวาน และเครื่องดื่มประเภทสุราผสม ได้แก่ ค็อกเทล ล้วนจัดเป็น “สุรา” ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท

อภิปรายผลการวิจัย

สุราเมรัย ในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท ในประเด็นการแบ่งวัตถุต้องห้ามในสิกขาบทนี้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เมรัย คือ น้ำเมาที่ได้จากกรรมวิธีการหมัก ดอง หรือแช่ สอดคล้องกับ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538) ที่ระบุว่า เมรัยคือน้ำเมาที่เป็นแต่เพียงของดอง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) (2565) และ ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายตรงกันว่า เมรัยคือน้ำเมาที่เกิดจากการหมักหรือแช่ หรือน้ำเมาที่ยังไม่ได้กลั่น และ 2) สุรา คือ น้ำเมาที่ผ่านกรรมวิธีการกลั่น สอดคล้องกับ ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ที่ระบุว่า สุราคือน้ำเมาที่ได้จากการกลั่น และ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538) ระบุเพิ่มเติมว่า เมรัยที่ถูกนำไปกลั่นอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้เข้มข้นขึ้น

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย กฎหมายไทยแบ่งประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามกรรมวิธีการผลิต 2 ประเภท คือ สุราแช่ และสุรากลั่น (พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560) ส่วนในอาชีพงานบริการทางตะวันตกแบ่งออกเป็น 4 ประเภทตามกรรมวิธีการผลิตเช่นเดียวกับกฎหมายไทย แต่เพิ่มสุราปรุงรสและสุราผสมอีก 2 ประเภทเข้ามารวมเป็น 4 ประเภท (สิริพันธุ์ จุลกรังคะ, 2557) กระนั้น 2 ประเภทหลังที่เพิ่มเข้ามาก็อยู่ในกรรมวิธีการผลิตเช่นเดียวกับกฎหมายไทยสอดคล้องกับ ชลธิชา บุญนาค (2562) ที่ระบุว่า กระบวนการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 2 กระบวนการหลักคือ การหมัก และการกลั่น

การสังเคราะห์สุราเมรัยในเบญจศีลข้อห้าตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย ในประเด็นด้านวิธีการสังเคราะห์มี 2 วิธี คือ 1) การสังเคราะห์ที่มุ่งพิจารณาลักษณะของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเป็นสำคัญ และ 2) การสังเคราะห์ที่เน้นกระบวนการผลิตแบบกว้างหรือในภาพรวมเป็นสำคัญ วิธีการแรกมองความสัมพันธ์ สอดคล้อง หรือเชื่อมโยงกัน ระหว่างสุราเมรัยแต่ละประเภทในความหมายตามคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งแบ่งประเภทตามวัตถุดิบที่ชัดเจน โดยที่

วัตถุติดตั้งกล่าวคือสิ่งที่นำมาผลิตสุราเมรัยในสมัยพุทธกาล เมื่อนำมาสังเคราะห์เทียบเคียงกันกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยปัจจุบัน อาจเจอปัญหาว่าวัตถุติดบางอย่างไม่ปรากฏในสมัยพุทธกาล ในกรณีนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538) ทรงให้ใช้หลักมหาปเทศข้อที่ 1 “สิ่งใดไม่ได้ห้ามไว้ว่า “สิ่งนี้ไม่ควร” ถ้าสิ่งนั้นอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ชัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร” เพื่อขยายไปถึงสุราเมรัยที่ได้จากวัตถุติดสมัยใหม่ ให้อนุโลมเข้าตามสุราเมรัยในบทบัญญัติศีลข้อนี้ ส่วนวิธีที่สองค่อนข้างง่ายและไม่ยุ่งยากเหมือนวิธีแรก เพราะพิจารณาเพียงกระบวนการผลิตอย่างเดียวว่า ถ้าใช้กระบวนการหมักเป็นสุราก็จัดเป็นเมรัย และถ้าใช้กระบวนการกลั่นเป็นสุราก็จัดเป็นสุรา ซึ่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิดย่อมต้องผ่านกระบวนการเหล่านี้อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่างก่อนกลายมาเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน (ชลธิชา บุนนาค, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “การสังเคราะห์สุราเมรัยในเบญจศีลข้อห้า ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย” พบว่า “สุรา 5 ชนิดและเมรัย 5 ชนิด” ในบทบัญญัติเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท และ “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเครื่องดื่มประเภทสุรา” ในสังคมไทยปัจจุบัน 4 ประเภท ได้แก่ สุราแช่ สุรากลั่น สุราปรุงรส และสุราผสม สามารถแสดงเป็นองค์ความรู้ได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากการสังเคราะห์ในเชิงลักษณะของวัตถุติดที่ผลิตสุราในสังคมไทยปัจจุบันให้เข้ากับสุราและเมรัยตามบทบัญญัติศีลข้อ 5 ในสมัยพุทธกาล

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือเครื่องดื่มประเภทสุราในสังคมไทยปัจจุบัน	ศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท									
	เมรัย					สุรา				
	น้ำหมักดอกไม้ม	น้ำหมักผลไม้	น้ำหมักน้ำผึ้ง	น้ำหมักน้ำอ้อยบ	น้ำหมักผสม/ปรุงรส	สุราทำด้วยแป้ง	สุราทำด้วยขนม	สุราทำด้วยข้าวสุก	สุราเติมเชื้อเหล้า	สุราผสม/ปรุงรส
1. เครื่องดื่มประเภทสุราแช่	สุราแช่อื่น	ไวน์, สุราแช่ผลไม้ผสมองุ่นหรือไวน์องุ่น	สุราแช่อื่น	สุราแช่อื่น	เบียร์, กระแช่/น้ำตาลเมา, อุ/เหล้าโท, สาโท/น้ำข้าว	-	-	-	-	-
2. เครื่องดื่มประเภทสุรากลั่น	-	-	-	-	-	สุราพิเศษคือ วิสกี้, วอดก้า	-	อุ/เหล้าโทกลั่น, สาโท/น้ำข้าว	สุราขาว/เหล้าขาว, สุราสามทับ,	สุราผสม, สุราปรุงพิเศษ, สุราพิเศษ

เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ หรือเครื่องดื่ม ประเภทสุรา ในสังคมไทย ปัจจุบัน	ศิลป์ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท									
	เมรัย					สุรา				
	น้ำหมัก ดอกไม้	น้ำหมัก ผลไม้	น้ำหมัก น้ำผึ้ง	น้ำหมัก น้ำอ้อยยบ	น้ำหมักผสม/ ปรุงรส	สุรา ทำด้วย แป้ง	สุรา ทำด้วยขนม	สุรา ทำด้วย ข้าวสุก	สุรา เดิมเชื้อ เหล้า	สุราผสม/ ปรุงรส
3) เครื่องดื่ม ประเภทสุรา ปรุงรส	-	-	-	-	-	-	-	-	-	จิน/ยีน, ลิเคียว หรือสุรา หวาน
4) เครื่องดื่ม ประเภทสุรา ผสม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ค็อกเทล

สรุป

เบญจศิลป์ข้อ 5 สุราเมรัยมีชชปมาทฐานนา เวมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจากน้ำเมา (มชช) คือ สุรา (สุรา) และเมรัย (เมรัย) อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มีวัตถุต้องห้าม 2 ประการ คือ 1) เมรัย น้ำเมาที่ได้จากการหมัก ดอง หรือแช่ หมายถึงเมรัยหมักดองด้วยดอกไม้หรือผลไม้ เป็นต้น และ 2) สุรา น้ำเมาที่ได้จากการกลั่นหรือเมรัยกลั่น หมายถึงเอาสุราทำด้วยแป้งหรือขนม เป็นต้น ส่วน เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย หมายถึง สุรา เหล้า หรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิด มี 4 ประเภท ได้แก่ 1) สุราแช่ เช่น ไวน์ 2) สุรากลั่น เช่น สุราขาว 3) สุราหมัก กลั่น และปรุงรส ได้แก่ จิน/ยีน และ 4) สุราผสม ได้แก่ ค็อกเทล และ “สุราและเมรัย” ตามบทบัญญัติศิลป์ข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท และ “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเครื่องดื่มประเภทสุรา” ในสังคมไทยปัจจุบัน สามารถสังเคราะห์ เข้าหากันได้ใน 2 วิธี คือ 1) สังเคราะห์ในเชิงลักษณะของวัตถุดิบที่ผลิต เช่น เครื่องดื่มประเภทสุราแช่ โดยเฉพาะชนิด “ไวน์” และ “สุราแช่ผลไม้ผสมองุ่นหรือไวน์องุ่น” จัดเข้าเป็นเมรัยตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิดที่เป็น “น้ำหมักด้วยผลไม้” (ผลาสะวะ) ส่วนเครื่องดื่มประเภทสุราแช่พื้นเมือง ได้แก่ กระแช่ หรือน้ำตาลเมา อุหรือเหล้าไห และ สาโทหรือน้ำข้าว จัดเป็นเมรัยตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทชนิดที่เป็น “น้ำหมักผสมหรือปรุงรส” (สัมภารสังยุตตะ) 2) สังเคราะห์ในเชิงกระบวนการผลิตแบบกว้างมีอยู่ 2 ประการ คือ 1) เครื่องดื่มที่ผ่านกระบวนการหมัก ดอง หรือแช่ ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท เรียกว่า “เมรัย” สอดคล้องกับ “สุราแช่” หรือ “เครื่องดื่มประเภทสุราแช่” ในสังคมไทยปัจจุบัน และ

2) เครื่องดื่มที่ผ่านกระบวนการกลั่น พุทธศาสนาเถรวาทเรียกว่า “สุรา” สอดคล้องกับ “สุรากลั่น” “สุราปรุรงรส” หรือ “สุราผสม” ในสังคมไทยปัจจุบัน ดังนั้นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงสามารถสังเคราะห์เข้าในวัตถุต้องห้ามในเบญจศีลข้อ 5 ว่าด้วยสุราเมรัยได้ด้วยวิธีการทั้ง 2 ข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า เบญจศีลข้อ 5 สุราเมรัยมชฺชปมาทฏฐานา เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มีวัตถุต้องห้าม 2 ประการเป็นกรอบสำคัญในการประพฤติตนอย่างเด็ดขาด ได้แก่ 1) เมรัย น้ำเมาที่ได้จากการหมัก ดอง หรือแช่ และ 2) สุรา น้ำเมาที่ได้จากการกลั่นหรือเมรัยกลั่น ดังนั้นชาวพุทธและผู้สนใจศึกษาพุทธศาสนาจึงควรศึกษาเบญจศีลข้อนี้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ปราศจากสุราเมรัย เพราะปัญหาต่าง ๆ ในสังคมไทยปัจจุบัน และความชั่วต่าง ๆ ล้วนมีสาเหตุสำคัญมาจากการละเมิดศีลข้อนี้ ในระดับนโยบายควรมีการรณรงค์และให้การศึกษาเกี่ยวกับศีลข้อนี้ รวมทั้งศีลข้ออื่น ๆ อย่างจริงจัง ไม่ใช่อยู่นิยามเป็นเพียงวิชาหนึ่งที่ต้องเรียนเท่านั้น

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย หมายถึง สุรา เหล้า หรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิด มี 4 ประเภท ได้แก่ 1) สุราแช่ เช่น ไวน์ 2) สุรากลั่น เช่น สุราขาว 3) สุราหมัก กลั่น และปรุรงรส ได้แก่ จิน/ยิน และ 4) สุราผสม ได้แก่ ค็อกเทล ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น โรงเรียน สถาบันการศึกษา และวัด ควรส่งเสริมและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งโทษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยอย่างจริงจัง ในส่วนของผู้ที่ยังงดเว้นไม่ได้ก็ควรส่งเสริมให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณที่เหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อตัวเองและผู้อื่น

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า สุราเมรัยในเบญจศีลข้อ 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทสามารถสังเคราะห์เข้ากันได้กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน 2 วิธี คือ 1) สังเคราะห์กันในด้านวัตถุดิบที่ผลิต และ 2) สังเคราะห์กันในด้านกระบวนการหรือกรรมวิธีการผลิต ซึ่งนักวิชาการทางพุทธศาสนาหรือพระสงฆ์ควรมีการเผยแผ่ให้ความรู้ต่อพุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับการเชื่อมโยงกันระหว่างกฎเกณฑ์ที่เป็นระบบจริยธรรมพื้นฐานทางพุทธศาสนากับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สมัยใหม่ว่าเป็นสิ่งเดียวกัน ทำให้ไม่เกิดช่องว่างระหว่างคำสอนสมัยพุทธกาลกับยุคสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้พุทธศาสนิกชนควรสร้างกลุ่มหรือชุมชนที่สนับสนุนการงดเว้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนพุทธ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการรักษาศีลและการสนับสนุนซึ่งกันและกันในชุมชน จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนสามารถปฏิบัติตามศีลข้อ 5 ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งควรมีการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนสำหรับผู้ที่ต้องการเลิกดื่มแอลกอฮอล์อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจต่อไปนี้ 1) บทบาทของการศึกษาและการเผยแพร่ความรู้เรื่องศีลข้อ 5 ในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเยาวชนไทย: ศึกษาแนวทางในการสร้างสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมที่เน้นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศีลข้อ 5 ในหมู่เยาวชนไทย และ 2) การศึกษาระบบการ วิธีการ และการมีส่วนร่วมของสังคมหรือชุมชนในการนำคำสอนเกี่ยวกับศีลข้อ 5 หรือศีลข้ออื่น ๆ ไปประยุกต์ใช้ในสังคมหรือชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพสามิต. (29 กันยายน 2560). ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการผลิตสุราและการนำสุราออกจากโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อตรวจวิเคราะห์ในขั้นตอนการผลิต. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2567, จาก <https://lawelcs.excise.go.th/lawdetail?id=5705>
- กระทรวงการคลัง. (1 กรกฎาคม 2513). กฎกระทรวง ฉบับที่ 46 พ.ศ. 2513. ออกตามความใน พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2567, จาก https://www6.excise.go.th/law_center/file_sura/srkk/srkk46.pdf
- จักรกฤษณ์ สุขยิ่ง. (2546). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 27. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ชลธิชา บุนนาค. (2562). งานบริการอาหารและเครื่องดื่ม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตะวัน จิตรสูงเนิน. (2548). ลูกแบ่งสุรา ภูมิปัญญาไทย. วารสารแม่โจ้ปริทัศน์, 6(3), 44-47.
- หรูปสุกปัญญา. (29 กรกฎาคม 2563). ส่ำเหล้าหรือยีสต์ ต้นกำเนิดอาหาร. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2567, <https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/83240/-scibio-sci->
- ปิ่น มุทุกันต์. (2536). คำบรรยายพุทธศาสตร์ ภาค 1 ฉบับฉลอม 25 พุทธศตวรรษ. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.
- พระกัมพล เรื่องทองดี. (2567). กุศโลบายที่มีผลต่อการรักษาศีลของพุทธศาสนิกชนในวัดสีสุก กรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(1), 239-246. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/263445>
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (2553). ปทานุกรมบาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2559). พจนานุกรมไทย-บาลี. กรุงเทพฯ: วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร.

- พระโอบาส โอบาส และ พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี. (2564). ศึกษาวิกฤตสังคมไทยจากกรณีการละเมิด
ศีล 5. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 8(3), 129–142. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/251157>
- พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และ นิธิยา รัตนานนท์. (2567). *น้ำตาลเมา*. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2567, จาก <https://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/3221/น้ำตาลเมา>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล 91 เล่ม ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2551). *พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551*. เล่ม 125 ตอนที่ 33 ก. หน้า 35 (13 กุมภาพันธ์ 2551).
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560*. เล่ม 135 ตอนที่ 32 ก. หน้า 35 (20 มีนาคม 2560).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสากล อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรรณสิทธิ ไวกยะเสวี. (2548). *คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ 5 วิถีมุตตสังคหวิภาค*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นครปฐม: มูลนิธิแนบหานิรันดร์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2565). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 37). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). *เบญจศีลเบญจธรรม: หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2543). *วินัยมุข เล่ม 2 หลักสูตรนิกธรรมชั้นโท*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สิริพันธุ์ จุลกรังคะ. (2557). *เครื่องดื่มในงานบริการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Hop Beer House Korat. (2567). *ลูกแป้งภูมิปัญญาดั้งเดิม*. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2567, จาก <https://hopbeerhouse.com/lukpaeng/>
- Kalupahana, D. J. (1994). *A History of Buddhist Philosophy*. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers.